

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Pe pošti prejemana velja: Za celo leto predplačan 15 gld., za pol leta 8 gld., za četrt leta 4 gld., za en mesec 1 gld. 40 kr.
V administraciji prejemana velja: Za celo leto 12 gld., za pol leta 6 gld., za četrt leta 3 gld., za en mesec 1 gld. V Ljubljani na dom pošiljan velja 1 gld. 20 kr. več na leto. Posamezne številke veljajo 7 kr.
Naročnino prejema opravništvo (administracija) in ekspedicija, Semeniške ulice št. 2, II., 28.

Naznanila (inzerati) se sprejemajo in velja tristoletna petit-vrsta: 8 kr., če se tiska enkrat; 12 kr. če se tiska dvakrat; 15 kr., če se tiska trikrat. Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.
Rokopisi se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.
Vredništvo je v Semeniških ulicah h. št. 2, I., 17.
Izhaja vsak dan, izveniši nedelje in praznike, ob 1/6. uri popoldne.

Štev. 73.

V Ljubljani, v soboto 30. marca 1889.

Letnik XVII.

Vabilo na naročbo.

„SLOVENEK“

edini katol.-konservativni slovenski dnevnik s prilogo „Domoljub“ vred velja za Ljubljano pri opravništvu ali v „Katol. Bukvarni“ prejemana:

Za celo leto predplačan 12 gl.
„ pol leta . . . . . 6 „
„ četrt leta . . . . . 3 „
„ jeden mesec . . . . . 1 „

Za pošiljanje na dom se račun 10 kr. več na mesec.

Po pošti prejemana za vse avstrijske dežele pa velja:

Za celo leto predplačan 15 gl. — kr.
„ pol leta . . . . . 8 „ — „
„ četrt leta . . . . . 4 „ — „
„ jeden mesec . . . . . 1 „ 40 „

Naročuje se lahko vsak dan, a list se dobi še-le z dnevno naročbo.

„DOMOLJUB“

sam brez „Slovenca“ stoji do konca l. 1889. s poštnino vred, ali v Ljubljani na dom pošiljan le osemdeset novčičev.

Naročnino na to prilogo prejema „Slovenčevo“ opravništvo in pa „Katol. Bukvarna“.

Vredništvo in opravništvo „Slovenca“ in „Domoljuba“.

Kranjska hranilnica.

Kranjska hranilnica, prvi denarni zavod v deželi, posluje že 68 let. Ne dá se tajiti in vsakdo mora priznati, da nje uprava in gospodarstvo bilo je dobro. Zaupanje slovenskega občinstva izročilo ji je 25 milijonov 719.672 gld. 98 kr. v denarnih vlogah, pomnožile so se torej proti letu 1887 za 1 milijon 559.484 gld. 1 kr. Rezervni zaklad njen ponaša se s svoto 2 milijonov 390.525 gld. 21 kr.; čistega dobička za leto 1888 po odpisanih darovih, podporah in volilih v občekoristne in dobrodelne na-

mene ima hranilnica: 95.713 gld. 54 kr. Na hipoteke ima izposojenih 12 milijonov 146.667 gld. 83 kr., torej skoro 53% vseh vlog. Vkupe se je leta 1888 izposodilo znova 965.833 gld. 86 kr. Zastavnica izgubila je zopet v minulem letu 5699 gld. 44 kr., istotako oddelek kreditnega društva 977 gld. 84 kr.

Umrla sta tekom upravnega leta 1888. predsednik A. Dreo in podpredsednik L. Burger, minule dni pa člen vodstva K. Deschmann.

Nerada se spominja nemška gospóda, ki ima v svojih pestéh denarni zavod, da so hranilnico založili pošteni, domoljubni kranjski možje, in še nemileje jih dirne, ako poudarjamo, da je ogromna večina 26 milijonov vlog slovenskega kapitala. V tem oziru je kranjska hranilnica prava sestra onima v Č. Budjejevicah in v Pragi, vse slično na las.

Nemška gospóda naša se pa bolj poslužuje hranilnice kot dolžnik nego kot vlagatelj. Glavni vlagatelj in štednik je slovensko kmetsko ljudstvo.

Kaka je neki prevaga slovenskega kapitala v upravi tega zavoda? Upraviteljstvo, vodstvo in uradništvo sestoji iz samih Nemcev in ljutih nemčurjev, istotako je v kreditnem društvu, katero je privesek hranilnice. Slovenske pripise in liste sicer vsprejema hranilnica, toda rada je in skoro izključljivo rešuje v nemščini!

Kak razložek je med slovenskimi in nemškimi denarnimi izposojevalci, ni nam nadrobno znano. Osobito ne vemo, koliko odpisanih dolgov pripada na Slovence in koliko na politične njih neprijatelje. Istotako ostane pač tajno, kakim osebam je hranilnica dajala zaloge na osebni kredit, ker je vsa uprava nekako „en famille“. Kako je pa nadzorstvo v notranjem poslovanju in kake so notranje agende, pričujeti nam najbolj aféri Pressnitz in Flack-Schan.

Barvo svojo in politično mišljenje uprava hranilnice razodeva najbolj pri razdeljevanju svojih znatnih darov. Tu in tam se trudi sicer prikrihati svoje dvojno merilo, navajujoča, kar je možno, vкупne svote ali pa zamolči namišljeni namen.

Račun kreditnega društva (vdeležencev je 187), spojenega s hranilnico, zagrinja v svojih številkah marsikako tajnost; da bi bil voljen med to nemško upravo in vodstvo kak Slovenec, gotovo bi lepo pojasnil in obelodanil marsikako stvar.

Jasen pojem si vsakdo lahko napravi sam o tem zavodu iz nastopnega: Lepo in hvale vredno je, da je hranilnica darovala svoto 60.000 gld. za novo deželno bolnišnico, s tem darom ustregla je stolnemu mestu v zdravstvenem oziru, pa tudi v razširjenju mesta, a pomisliti je, da je kranjska hranilnica tudi deželni ustav! Dalje darovala je hranilnica filharmoničnemu (nemškemu) društvu za zgradbo društvenega doma „Tonhalle“ svoto 20.000 gld., društvoma za zgradbo „Narodnega doma“ in „Sokolskega doma“ nič; glasbeni šoli napominanega nemškega društva 600 gld., „Glasbeni Matici“ 200 gld.; šolskemu društvu „Deutscher Schulverein“ v Ljubljani veliko svoto 5000 gld. — in ubogim slovenskim šolam? — Hranilnica je dalje darovala nemškim šulferajnskimi otroškimi zabaviščem v Kočevju, Trziči in Zagorju ob Savi po 50 gld., — slovenskim nič; nemško-avstrijskemu planinskemu društvu 300 gld.; nemškemu vseučiliščnemu ustanovnemu zakladu v Gradcu 50 gld., podpornemu društvu za slovenske visokošolce na Dunaji: nič! Pokojnemu Deschmannu postavi nadprsní kip v muzeji „Rudolfinum“, in za Vodnikov, Bleiweisov, Vilharjev, Levstikov in družih za narod in deželo velezaslužnih mož spomenike dala ni hranilnica „počenega groša“!

In če hranilnica vendar podpira slovenske dobrodelne zavode in društva, stori to samo s kislim obrazom. Toda količina teh svot, s kojimi jih obispa, pravi nam, da so ti darovi za parado računskega poročila. Cena ta parada je špekulacija na dobiček. Zviti nemški gospodje Luckmanni, Plautzi, Baumgartnerji et tutti quanti dobro vedó, da je le na ta način možno slovenske stranke ohraniti ustavu in pridobiti si novih. Slovensko občinstvo je pa že davno prestalo smatrati te podpore za dostatne in primerne svojim vlogam.

Upravljajo naj nemški gospodje ta zavod i na-

LISTEK.

Sviftijada.

(Dvainpetdeseti spev.)

Slovinci moramo biti v istini zanimivi v sedanjem socijalnem življenju avstrijskih narodov. Aristokratje, ki so imeli nekaj svoj „nobel pasijon“ in pa svoj „plaisir“ le s konji, z lovom in stvarmi, ki ugodno vplivajo na njihove navadno zaspane živce, bavijo se v novejšem času s prav resnimi zadevami, namreč z dolgočasno filologijo in pa z nami poniznimi Slovenci. Nekdaj je nosil le zadnji kranjski vitez, slavni Anastazij Zeleneč, vse naše leposlovje v svojem z zaničevanjem in nemškim strupom parfumovanem žepnem robcu, a sedaj je prodaje že njegov še bolj slavni potomec baron Dumreicher v državni zbornici kar za dvajset goldinarjev na leto.

Najbolj zanimivo v tej aristokratski javni kupčiji z našo literarno revščino je vprašanje, ali za bogati pri tem g. Dumreicherja ime na nepričakovani svoji duhovitosti, ali pa pride celó vsa dose-

danja jezikoslovna véda po svojem najnovejšem učenjaku na boben.

Učeni g. baron Dumreicher trdi namreč, da smo iznašli Slovenci stoprav pred dvajsetimi leti svoj sedanji jezik, kateri oslavljamo odslej vsako leto z literarnimi prevodi za dvajset goldinarjev vrednosti.

In vendar doslej Slovenci še nismo imeli smole, da bi bili zadeli v svojem prevodoljubju na kakov duševni zaklad barona Dumreicherja, kajti v istem slučaju bi niti za dvajset goldinarjev ne bili obogatili svojega slovstva. Ako smo vestno poučeni, doslej g. Dumreicherjeva muza ni bila v nevarnosti pred Slovenci, na svojo najnovejšo slovstveno oceno v državni zbornici pa on in sicer na svojo korist tudi smelo napiše svarilo: „Vor Weiterverbreitung wird gewarnt.“

Nekemu pristnemu nemškemu romanopiscu pa vendar izvrstno tekne naša lepoznavna revščina, kajti prevel je, kar smo že povedali, „ad verbum“ Jurčičev roman: „Mej dvema stoloma“, ter ga prodal v Lipskem za več nego dvajset goldinarjev kot svoje izvirno nemško delo.

Poslednji izvirni in izvrstni nemški umotvor

priporočamo g. baronu Dumreicherju za berilo pri njegovih jezikoslovnih ocenah, morda ga kupi kdo njegovim koroškim volilcem za piruhe. saj takovi plagiati niti koroške nemščine in ukusa pokvariti ne morejo.

Kako izvrstni in dosledni jezikoslovni kritiki so naši učeni Nemci, dokazuje najbolje slučaj, da je baš nekaj dni pred baronom Dumreicherjem trdil poslanec Menger v državni zbornici in sicer akoravno nas prišteva Slovence „inferijornim“, da so Nemci preokretni, da bi se naučili slovanskih jezikov in sicer zaradi njihovega neizmerne bogastva v formah in izrazih. Naposled nam je baron Dumreicher in sicer nevedé tudi precéj koristil ne s svojo, temveč s Cervantes-ovo kritiko o prevodih.

Cervantes trdi namreč, da so prevodi podobni slikam na zadnji strani španjskih preprog, kamer odsevajo sprednji umotvori le skozi obile niti. Navzlic vsej tej nezgodi se vendar smelo tolaži knjiga naše slovstvene zgodovine s odkritosrčnim Heinejevem izrekom:

„Wenn ein Kopf und ein Buch zusammen-schlagen und es tönt dabei hohl, so ist nicht immer das Buch daran schuld.“

dalje sami, kajti vzajemno ž njimi delovati in združeno poslovati ni možno, a tudi ne prijetno. Toda navadijo naj se, iz čistega dobička darežljiveje postopati nasproti slovenskim narodnim in cerkvenim namenom, nego doslej.

Ne čudijo naj se, da se bode v prihodnje slovenski kapital trudil z vso silo z dovoljeno mestno hranilnico ljubljanske otresti se teh nemških pristašev in strankarjev. Pokazalo se bode na Kranjskem, kaka je moč nemškega kapitala, s kojim se naši neprijatelji tako radi ponašajo; na noge torej, slovenski možje! Skoro pričnite delo, v koje Vam: Bog pomozi!

„Città fedelissima — najzvestejše mesto.“

Minoli ponedeljek se je vršilo v Trstu razkritje spomenika v spomin petstoletnega združenja Trsta z Avstrijo, ko se je prvo primorsko mesto na obalih sinje Adrije pred 500 leti prostovoljno izročilo v varstvo avstrijskega vojvode Leopolda Pobožnega. Prisustvovali so slavnosti: namestnik, bar. Sterneck, načelniki uradov, konzuli, mestni zastop, odposlanstva, društva in velika množica. Slavnostne govore govorili so: baron Morpurgo, cesarjev namestnik in znani tržaško-italijanski prvak Luzzato. Lep spomenik upodobil je mojsterski slovanski umetnik Rendić. Navdušenje bilo je baje velikansko.

Toda bolj nego to navdušenje, budé pozornost petarde, koje so spremljale to slavnost s svojim pokanjem.

Od leta 1382, izvzemši male presledke, ko so se mesta polastili Francozi, dalje nemški „bund“ in neapolitansko kraljestvo, pripada Trst k Avstriji. Vsled cesarjevega odloka z dné 2. oktobra l. 1849. proglašeno je bilo mesto s svojim ozemljem za samostalno in podano cesarstvu posredno. Trst imel je vselej večje pravice in užival večjo naklonjenost od strani vladarjev, nego marsikaka druga in večja mesta v Avstriji. Cesar Franc I. podelil je Trstu zaradi béd in nadlog, koje je pretrpel tekom 17 let za vlade francoske, leta 1816 častni naslov „città fedelissima — najzvestejše mesto“. Največji razvoj in proevitanje zahvaliti ima Trst naklonjenosti avstrijskih vladarjev, in zaradi tega bi bilo i še tako nepopisno navdušenje povodom razkritja spomenika samo opravičeno.

Ni še minulo petdeset let od one dôbe, ko je bil Trst slovensko mesto, kajti Slovenci tvorili so večino stanovnikov. Za dôbe absolutizma in ustavovernih vlad nastali so, kakor drugod v državi, tudi v Primorji in Trstu Slovincem hudi časi, kajti Italijane podpirala je vsaka vlada.

Kar so severni bratje naši od pamtiveka, istotako bili smo Slovenci na jugu vselej najtrdnješa gradba avstrijski državi zoper tuje življe in tujo grabežljivost. Slovenci, z dušo in telom udani Avstriji, koje so s svojo krvjo in imetjem branili proti tujim navalom, Slovenci so bili, ki so s svojo lojalnostjo priborili Trstu častno ime „najzvestejše mesto“. Toda žal, malo hvaležnosti želí so za svojo udanost in požrtvovalnost.

Da, celo pokorili so se in bili ponižani za svoje vrlo obnašanje v prospéh države. Komu ni še

Da se naši levičarji v poslednjem času tako ljubeznjivo zanimajo za našo solčno in senčno stran, zahvaliti se moramo le rodoljubnim Mladočehom in pa slavnemu Grégrovemu govoru, ki je zamenil kar éez noč svoj husitski „buzdovan“ za nemške podplate, s katerimi tepta zdaj svoje nekdanje prepričanje.

„Sic fata tulere.“ Tudi strup je večkrat izvrstno zdravilo. Mladočehi so namreč s svojo solidarnostjo z nemškimi liberalci mnogo več koristili slovanski stvari, kakor z vso sedanjo narodno radikalnostjo.

Stoprv zdaj se je jel namreč tajati led gosp. ministra Gautscha, o katerem moremo vsklikniti: „e pour se muove“, akoravno smo sodili, da je kremen, kateremu ne izvabi jeklo devetnajstega odstavanja niti najmanjše iskre. Swiftijanec sodi, da je jel vsled tega nabirati g. Gautsch baš zdaj svoji ustni nam v prijazen posmeh, da se zabavajo njegovi skrivni prijatelji liberalni Nemci v bodoče vsaj z Mladočehi —, ker si jih ne upa sam razveseljivati dalje s svojo dosedanjo politiko.

Swiftijanec.

v živem spominu razpuščenje „Narodnega bataljona“ slovenskega l. 1868, ki je imel v prvi vrsti skrbeti za rod in varnost v mirnem in vojskinem času, zlasti pa povodom znanih tržaških izgrediv, katere provzročujejo pri vsaki priliki Italijanissimi, največji neprijatelji Slovanov.

Razpuščenje bataljona slovenskih okoličanov je čin ustavoverne stranke, ki se je ponosno imenovala „državnopravno“, in ta čin je črni mejnik v zgodovini tržaškega mesta. Vsak hip dokazoval je časa zob, da je pod vsakim udarcem, ki je zadel slovanski živelj, krvavela država. Žalostne so zasluge, koje so si stekli neprijatelji Slovanstva za našo državo vsled nekrivičnega in neumestnega laskanja z laško narodnostjo na škodo primorskih Slovanov.

Hydra „Italia irredenta“, ki vzrašča na slovenskih razvalinah in je že često prestrašila državo, oglasila se je tudi v ponedeljek povodom razkritja patrijotičnega spomenika ter pokazala, da ji ne ginejo glave.

Komaj je podžupan završil svoj govor, rekoč: „Bil je čin politične modrosti prednikov — ko so združili Trst z Avstrijo,“ — vže počí zopet petarda prav blizu, v trenutji, ko je kurirni vlak odhajal z dunajskimi vdeleženci slavnosti, ter je vzbudila v „najzvestejšem“ mestu velik strah in bojazen, ki se je brzo razširil po vsem cesarstvu.

Bil je to zopet glas one stranke, kateri so zgradili Slovenci na slovenskih obalih mesto. Pri tej patrijotični slavnosti imeli so torej „irredentovci“ zadnjo besedo, koje je vsak umel. Na mesto slovenskega „narodnega bataljona“ stopajo in se utrjujejo petardisti. Quousque tandem!

Verska šola.

Govor princa Liechtenstein-a v držav. zboru dné 19. marca 1889.

Gospôda moja! Nasprotniki in zavezniki v visoki zbornici mi bodo gotovo priznali, da sem s početka svojega političnega življenja vedno odkrito in brez ozirov zagovarjal nazore svoje stranke. Naša taktika je bila vedno napad iz lica v lice. Velika nasprotja se ne morejo zvijačno prikriti, temveč izbojevati in le tako moremo priti do trajnega in častnega miru, ki ga vsi želimo. „Pax quaeritur bello.“ Kolikor večja pa so nasprotja, tembolj se moramo varovati, da jih umetno ne množimo.

Ko je g. poslanec za trgovsko zbornico v Hebu v generalni debati prešel na ljudsko šolo, zdelo se mi je najprvo, da hoče rabiti priljubljeno in hvaležno govorniško sredstvo: nasprotniku podtakniti bedasta načela in tako vstvarjeni fantom pobijati in uničiti. Prišel pa sem takoj na drugo misel, da mu je popolnoma nejasen namen konservativcev in šolskega vprašanja, nejasno bistvo verske šole, da ni podučen o vredbi verske šole, kakeršna je v inozemstvu in prav dobro deluje, (Smeh na levisi — prav dobro! na desnici) in da ne pozna namenov, ki so, žal, razširjeni med delom liberalnih učiteljev. (Prav dobro! na desnici.) Moja dolžnost in naloga je, da Vam jasno določim namen konservativne stranke gledé ljudske šole, in srečen bodem, ako razodenem pravo preporno točko med nami, ki je zakopana pod kopico zmot in predsodkov. (Prav dobro! na desnici.) Kot vspeh svojega govora pričakujem, da me razumite. Na to pač ne mislim, da bi Vas pridobil za svoje nazore. (Veselost in prav dobro! na desnici.) Tega ne zmorejo v političnem boji dokazi jednega govornika, to premore le politična nadsila, ako je pokazala gotova in neovrgljiva dejanja.

Kaj je namen naše stranke? V tem oziru je še danes velika zmota, kateri moram pripisovati veliko onega vznemirjenja, ki ste ga pokazali v svojih peticijah, govorih in časnikih o priliki našega predloga. Te zmote pa niste ne Vi, ne mi krivi, temveč izvira naravnost iz zgodovinskega razvoja šolskega vprašanja v Avstriji. Ker smo mi konservativci takoj sprva napali novo šolo zaradi verskih pomislekov, akoravno je nikakor popolnoma ne obsojamo, predbacivajo nam, češ, da hočemo zopet vpeljati staro šolo in da iz diplomatskih ozirov skrivamo svoje namene. To nikakor ni resnično. Stara šola, katero napačno imenujete konkordatsko, je cerkvi dala posebne pravice, katerim se ne sme odreči, pa ji naložila poleg njenega poklica tudi mnogo bremen in dolžnosti; stara šola, katero je pred letom 1868 država v denarnem oziru zelo zanemarjala, ni več zadostovala. Pravih, zavednih katolikov teorija namerava, da morate cerkev kot božja naprava in

država kot zastopnica krščanskih starišev v ljudski šoli splošno in enakomerno voditi poduk in vzgojo.

Ako pa je država krščanska — kar tudi bo z božjo pomočjo bolj kakor sedaj v svojih organih in postavah — potem ji katoliki tudi več priznajo kakor le enakopravnost, priznajo ji najvišje vodstvo in nadzorstvo v ljudski šoli, ker je zastopnica starišev, ki plačujejo troške za ljudske šole. Le samovladarstva ne bomo nikoli priznali državi, ker mora cerkev šoli kakor v življenji po svoji božji nalogi ljudi vzgojevati za kristijane in duše pridobivati za nebesa. (Dr. Pscheiden: Prav res!) Mi torej ne želimo stare šole, katero Vi napačno imenujete konkordatsko, temveč versko šolo, ne stare šole, katere pogoji so že zdavnej in za vse čase zginili, temveč versko šolo, ki je vpeljana v vseh sosednih državah. To želimo.

Dovolite, da Vam najprvo ob kratkem označim versko šolo in naštejem njena znamenja.

Verska šola je tista, ki ne podučuje samo otrok v veri njihovih starišev, temveč tudi vzreja, in njena znamenja so trojna: Najprvo morajo biti otroci kolikor mōči ločeni po verah pod učitelji, ki so tudi njihove vere in so bili temeljito v veri podučeni. Jaz rečem: kolikor mōči ločeni, ker v vsaki državi z mešanim prebivalstvom mora biti veliko število vkupnih (simultannih) šol. Drugič dovolj poduka v veri, ki mora biti dogovorjen z verskimi oblastmi. Podučevati mora duhovnik, ponavljati in dostavljati pa učitelj. Pobožnosti, molitve in služba božja morajo biti določene v dogovoru s cerkveno oblastjo ter se jih vdeležiti tudi učiteljstvo, ki naj otrokom daje lep vzgled. (Prav res! na desnici.) In tretjič se mora vse odstraniti iz šolskih sredstev, obnašanja učitelja in pouka, kar bi škodovalo veri otrok, in vse pospeševati, kar utrjuje in krepi vero otrok. V ta namen in v tem ozkem okviru morajo se veroizpovedanjem dovoliti nadzorovalni organi znotraj in zunaj splošnjega državnega nadzorovalnega aparata.

Vprašam sedaj, ali je taka šola, katero sem zdaj opisal, v kateri moderni državi vresničena?

Zagotavljam Vas, ko bi poslušal le svoje srce, ne stavlil bi tega vprašanja; če je namreč katera reforma dobra, pravična in potrebna, ponosen bi bil, da bi jo Avstrija prva uvela. (Prav dobro!) Pa mi parlamentarci se držimo stare navade, ker za vsako večje postavodajalno delo se oziram drugje po vzgledih in analogijah. Ako bo prišel sodnji dan in se bo sesulo ozvezdje, mislim, da bodo parlamentari tudi tedaj iskali enakih slučajev, da bi zvedeli, kaj jim je storiti. (Veselost na desnici.)

Na našo srečo nam ne manjka gledé verske šole vzgledov in analogij. Skoraj vsa srednja in severna Evropa ima verske šole. Niti vera prebivalcev, ne državna oblika, celó ne stranke, ki so na krmilu, ne delajo razločka gledé verske šole. Absolutna Rusija ima versko šolo, kakor svobodna republikanska Švica. Protestantska Prusija, kakor katoliška Bavarska; Ogerska, kjer je od nove ustave liberalna stranka na krmilu, kakor nemške države, kjer so se liberalci in konservativci vrstili na državnem krmilu. V Nemčiji ste le dve mali državi, Hesensko in Badensko, ki imate, kakor Avstrija, medversko ali brezversko šolo, ki pa več stori za vero, kakor naša šola. Vse druge nemške države imajo versko šolo: Virtemberška, Hanoveransko, Šlesvik-Holstin, Brunsvik in Oldenburško so versko šolo dosledno razvile. Na Bavarskem in v Prusiji pa je verska šola tako razvita, da hočem njeno organizacijo obširneje opisati po treh znamenjih.

Kar se tiče ločitve po veri, je v Prusiji 22.800 protestantskih in 9400 katoliških šol; otroci in učitelji so ene in iste vere. Vkupnih šol za katolike in protestante je le 715. Te vkupne šole pa niso take kakor pri nas, marveč so tako vrejene, da more vsako veroizpovedanje otroke v svoji veri temeljito podučevati in vzrejati. Tudi te šole torej zavarujejo manjšini veronauk in vzrejo, in mnoge so v nižjih razredih enakopravne, v gorenjih razredih pa ločene po veroizpovedanji.

Kako pa je z učiteljišči v Prusiji? Ta so vrejena po veroizpovedanjih, in sicer je 53 protestantskih, 21 katoliških in 4 izraelska, in povsod skrbé za temeljit verski pouk.

In kar se tiče družega znamenja verske šole, namreč dovoljnega verskega poduka, imajo v Prusiji štiri do pet ur v tednu za veronauk, torej še enkrat več kakor pri nas. Duhovnik podučuje veronauk in

(Dalje v prilogi.)

učitelj ukazuje, da se otroci učé in ponavljajo naloge duhovnikov, on torej večinoma ponavlja, pa tudi pomaga. Dve uri na teden je petje in od teh je jedna ura odločena za cerkveno petje. Otroci pojó pri službi božji ob nedeljah in vsak dan med šolsko mašo po povzdigovanji, učitelj je vodi in stariši so po členu 23. šolskega reda primorani pod kaznijo otroke pošiljati o pravem času k sv. maši. Po členu 19. se šola pričinja in konča z versko molitvijo.

Tretja točka v Prusiji je šolsko nadzorstvo.

Šolsko nadzorstvo je bilo do 11. marca 1872, to je do kulturnega boja, s cerkvenim uradom zvezano. Umevno je, da je državna oblast delila v cerkveno šolsko nadzorstvo. V kulturnem boju pa je prusko postavodajalstvo iskalo sredstvo, da ne bi škodovalo protestantski cerkvi, dočim se je bojevalo s katoliško cerkvijo. Šolska postava o nadzorstvu z dne 11. marca 1872 pod ministrom Falkom je to razmero tako premenila, da je država prosto imenovala krajne in okrajne šolske nadzornike, kar prej ni bilo. Vendar nalaga za nadzorstvo opravičenim duhovniškim uradom, da na povelje države izvršujejo nadzorstvo; temu se po svoji volji ne morejo upirati.

Ta postava torej je posledica kulturnega boja ter je protestantski cerkvi pustila vse pravice, za katoliške šole pa je morala začasno posebej skrbeti, ker so bili duhovniki prognani, zaprti ali pa so bili v boji z državno oblastjo. Navadno so jih nadomestovali gimnazijski učitelji; toda po kulturnem boju se je zopet poleglo. Danes ima duhovščina skoraj praviloma krajno šolsko nadzorstvo, in tudi okrožno šolsko nadzorstvo, katero so imeli dekani, nalagajo zopet počasi katoliškim duhovnikom, in za to sem si nabral statističskih podatkov.

Že leta 1884 je bilo 181 stalnih, večinoma duhovniških okrožnih nadzornikov, 720 duhovniških in le 32 posvetnih, ki so ob enem bili okrožni šolski nadzorniki. Krajnih šolskih nadzornikov je že 9668 duhovnikov in le 1270 posvetnih. Od istega časa pa se je še mnogo zboljšalo. Torej je „de facto“ šolsko nadzorstvo zopet v rokah duhovnikov.

Kako je na Bavarskem gledé ločitve veroizpovedanj v šoli? Na Bavarskem občine določajo, ali so šole verske ali vkupne. Vsled tega so večinoma verske. Akoravno so veroizpovedanja bolj mešana kakor pri nas, vendar je prav malo vkupnih šol. Učitelji so iste vere kakor otroci. Učiteljšč je 24 katoliških, 11 protestantskih in 3 mešana. Cerkevna oblast ima nadzorstvo nad versko in npravno vzgojo pripravnikov.

Gledé dovoljnega verskega poduka so odločene v prvem in drugem razredu po štiri ure na teden, v tretjem in četrtem razredu po šest ur, v petem, šestem in sedmem razredu po pet ur, torej skoraj po trikrat več kakor pri nas.

Gledé šolskega nadzorstva ima država najvišje vodstvo, katero hočemo tudi v Avstriji priznati. Toda že v naučnem ministerstvu sta katoliški in protestantski referent. Okrožno nadzorstvo je v rokah duhovščine, za katolike dekani. Krajno nadzorstvo ima v krajih brez magistrata župnik, ki v vsem nadzoruje učitelja. Pomaga mu krajni šolski svet, toda le v vnanjih stvarih. V krajih z magistratom in versko šolo je župnik predsednik v krajnem šolskem svetu, v katerem so župan in štirje svetovalci. V krajih z magistratom in vkupno šolo so iste osebe z dotičnimi duhovniki v krajnem šolskem svetu in najstarejši je predsednik. Šolsko nadzorstvo na Bavarskem je popolnoma v duhovniških rokah. Seveda so tudi na Bavarskem nekateri učitelji proti cerkvenemu, in sploh vsakemu šolskemu nadzorstvu. (Veselost na desnici.) Tega ne moremo zameriti nobenemu stanu, ako hoče biti neodvisen; vendar ne smete misliti, da katera stranka uvažuje to gibanje. Tudi liberalna stranka ga ne podpira, in ravno liberalen minister, dr. Lutz, je nedavno rekel v zbornici, da ne more pogrešati duhovniškega nadzorstva. In najhujši liberalci v zbornici — njegovo ime sem pozabil — ni več zahteval, kakor da je prosil ministra, da bi izjave učiteljev na učiteljskih shodih proti verskemu nadzorstvu ne škodovala v prihodnje. Ta podpora ni ravno velika. (Veselost na desnici.)

Kako pa se godí v nam bližnji državi, na Ogerskem? Tukaj je verska šola uvedena v vseh vrstah pouka, od ljudske šole do gimnazije in pravnih akademij. Verskih je na Ogerskem 83 odstotkov ljudskih šol, in 4 odstotki državnih šol so vkupne in 11 odstotkov občinske šole.

O Belgiji niti ne govorim, ker tam so take

razmere, kakeršne pri nas niti ne morejo biti. Tam si je katoliško prebivalstvo ustanovilo proste šole z duhovniškimi učitelji, ker niso več hoteli obiskavati brezbožnih državnih šol.

Gospóda moja! Severna in srednja Evropa ima versko šolo, Avstrija pa je osamljena v tem ozemlju in je, kar bi lahko dokazal, izjema brez prihodnosti; kajti pri nas niti ni onih vnanjih političnih vzrokov, ki n. pr. v Franciji in Italiji sicer ne opravičijo verske šole, pač pa pojasnijo.

Kakor veste, bliža se Francija vsled prenatega radikalizma anarhiji, in republikanska stranka misli, da je katoliška vera braniteljica monarhiških tradicij nesrečne dežele, in zato jo proganja.

Italijanskih razmer ne bodem primerjal s francoskimi. V Italiji je še vedno razpor med svetno in duhovniško oblastjo, ki bode tako dolgo trajal, da se bodo na kak način stare pravice sv. Stola poravnale v soglasji z italijansko edinostjo.

V teh dveh deželah ne moremo opravičevati, pač pa umeti, da stranka na krmilu skuša oslabiti verski čut ljudstva.

Toda, gospóda moja, v Avstriji je pod sedanjó vlado najboljše sporazumljenje med vlado in škofi. Mi torej ne moremo te šole ne opravičevati niti razložiti; tudi sence povoda nimamo, da bi ohranili določbe, ki žalijo verske čute prebivalstva, dokler jih ne oslabé. (Pohvala na desnici.) Gospodje, mi nimamo nobenega vzroka, da bi deset let po padcu liberalne stranke njeno največjo napako kot drago zapuščino hranili v svojem inventarji. (Pritrjevanje na desnici.)

Primerjajte naš sistem z verskim, vzglednim nemških držav.

Liberalni voditelji, ki radi zagovarjajo našo šolo proti vsaki reformi, trdijo sicer, da se v naši šoli mnogo zgodi za vero. Da, gospóda moja! V avstrijski ljudski šoli skrbé za vero kakor v nehvaležni družini za nadležno starko, kateri odkažejo stransko sobico in ji odločijo kót, ker se sramujejo, da bi ji pokazali vrata njene hiše. (Pohvala na desnici.) Niti jednega znamenja verske šole pri nas ne najdemo.

Z ozirom na prvo znamenje Vas opozorim na to, da se načeloma pri nas ne smejo otroci ločiti po veri, tudi tam ne, kjer bi bilo koristno za šolo in mogoče iz praktičnih vzrokov, da učitelj ni vere šolskih otrok in tudi ne večine učencev, in da smo stoprv s šolsko novelo l. 1882 v tem oziru nekoliko popravili.

Ne bodem se spuščal v podrobnosti, temveč le površno pojasnil namero našega predloga. Mi nikakor ne nameravamo enostransko in svojeglavno ločiti učencev po veri tam, kjer so le neznatne manjšine proti velikim večinam in kjer bi bili veliki stroški brez posebne koristi. Dobro umemo, da mora biti katoliška šola povsod tam, kjer je velika večina katoliška, in da moramo skrbno varovati ter braniti žaljenja vero manjšin.

Kar pa se tiče Galicije, kjer je krščansko učiteljstvo zabranilo večino slabih nasledkov naše šolske postave, vredno je poskusiti, da tamošnje židovsko prebivalstvo s krščansko šolo odtrgamo iz kulturne osamelosti, akoravno je dovoljen pomislek gledé konečnega vspeha.

Z ozirom na drugo znamenje verske šole opozorim Vas, gospóda moja, na to, da v Avstriji niti polovica ur ni dovoljenih veronauku, kakor v nemških državah. (Prav res! na desnici.) Pa tudi te dve uri krščanskega nauka ste večkrat le na papirji, ker manjka duhovnikov, in ker so na drugi strani verski pomisleki gledé učiteljev, ki so poklicani pomagati pri verskem poduku. V tem oziru hoče naš predlog le to doseči, kar že imajo v Nemčiji, in kar je izrečno povedano v nemških postavah, da mora biti veronauk kot glavni predmet središče učnega sistema.

Molitve, pobožnosti in božja služba so pri nas skrčene na najmanjšo mero. Zaradi nekaterih otrok druge vere brezverska molitev nadomešča „Oče naš“ in „Češčena si Marija“, to je zaničevanje božjega češčenja. (Prav res! na desnici.) Zgodi se zaradi malega žida, da tudi izostane znamenje križa. Na tak način šolska birokracija izumlja neko povprečno vero (Prav res! na desnici.), namesto da bi nekaj drugoverskih otrok za časa molitve peljali iz šolske sobe in je zopet po molitvi pripeljali v sobo.

Gospóda moja, ali se s tem otrokom ne vcepja boječnost pred ljudmi na mesto moške odkrito-

srčnosti, ki se povsod in vedno poteguje za vero očetov? (Prav dobro! na desnici.)

Kar se tiče tretjega znamenja verske šole, bode mi priznali, da v Avstriji ne moremo govoriti o duhovniškem nadzorstvu in verski vzgoji; nekaj duhovniških oseb je le na videz pridejanih državnemu nadzorstvu in nimajo vpliva. (Prav res! na desnici.)

(Dalje sledi.)

Govor poslanca Ferjančiča

v državnozborni seji dne 11. marca t. l.

(Dalje.)

Ako se mora slovensko prebivalstvo boriti z začetkoma navedenimi naravnimi odnošaji, ako se mora bojevati zoper nenaklonjenost vseh oblastnij, ako se mora boriti zoper časopise, mora se pač smatrati za pravo junaštvo, da slovenski narod še sémtertje nastopa z vspehom zoper silo teh faktorjev. Treba je, da dobí slovensko prebivalstvo katero zastopstvo, in ko smo že prej napominani predlog stavili v visoki zbornici, zdelo se je poslancu za beljaško okolico, ko je omenjal ta predlog, potrebno tako-le govoriti (číta): „To vmešavauje gospodov iz Kranjske jim ne bo nič koristilo. Tu na Dunaji v državnem zboru morejo staviti predloge, kakor je oni gospoda poslanca Ferjančiča, ako si ne storé nič iz tega, da zopet proti temu ugovarjajo koroški Slovenci. Ne svetoval pa bi jim priti v deželo. (Čujte, čujte! na desnici.) Naši „bindišarji“ so jako pohlevni, ako bi pa zapazili, da jih hočejo zunanji agitatorji nahujskati zoper nemške sodeželane, potem bi pa jednokrat utegnili postati prav neuljudni.“ (Čujte, čujte! na desni.)

Gospóda moja! Ako bi se kaj takega čitalo v „Freie Stimmen“, ne čutil bi se; ondi sem tudi zares že nekaj takega bral. Da se pa to govori tukaj v zbornici, kjer smo na popolnoma postavnih tleh vložili predlog, kateri morejo gospodje podpirati ali pa odkloniti prav po lastni volji, da nam pridejo na teh postavnih tleh nasproti z dokazi pestij in kolov ter ž njimi preté, ako pridemo na Koroško, tega bi pa ne bil nikdar pričakoval.

Ako bodemo prišli na Koroško, in to nameravamo tudi storiti — (Pritrjevanje na desnici. — Poslanec dr. Steinwender: Le pridite! le pridite!) — prišli seveda ne bodemo k gospodu poslancu in njegovim pristašem, marveč k prosilcem za slovensko ljudsko šolo, k onim, ki so nam hvaležni za naše postopanje (Poslanec Ghon: Da bode te krepko hujskali!) in k onim tisočerim, ki dobivajo in čitajo knjige od družbe sv. Mohorja, in pač ne verujem, da bode te imeli tedaj žalostni pogum, motiti z nahujskanimi četami naše občevanje z našimi rojaki in somišljeniki ter sklicavati se na pesti in kole. (Poslanec Šuklje: Mi se tudi ne bojimo. Hvala Bogu! Poslanec Trojan: Lepo je pa vendar to! — Živahna veselost na levici.)

Predno se poslovim od Štajerske in Koroške, usojam si oživiti že začetkoma sproženo misel, da namreč ni bilo dobro, toliko časa nebrižao čakati, vsaj največje zapreke bi se bile morale odstraniti, katere se stavijo sporazumljenju.

Ekscelencia gospod ministerski predsednik je rekel, da vlada skuša tako vrediti položaj, da se bode uglasila pot takemu sporazumljenju.

Ako pa vlada že leta pušča tako postopati uradnikom, ugovarjati moramo, da je to prizadevanje malo pokazala v dejanjih.

Ako sedaj preidem na Kranjsko, dokazati bi mogel, kako malo vzroka imajo Nemci za pritožbe. Dokazal bi, kako se jim daje pravica v uradu, šoli in javnem življenju, in sicer bolj, kakor nam Slovanom samim.

Temu nasproti pa bi se lahko skliceval na to, kako malo se brigajo za § 19. pri uradih, posebno pri političnih in od njih odvisnih uradih.

Nemci so res imeli na Kranjskem stališča, katerih niso mogli obdržati, odkar se je vzdramil slovenski narodni duh. Ta stališča so dejanjski izgubili in nič drugega, to jim je povod za pritoževanje, in prepričan sem, da bo ondi zavladelo vzorno sporazumljenje, kakor hitro bodo preboleli to izgubo.

Jednega pa ne morem prezreti; tiče se mojega volilnega okraja ter ima javno kakor krajevno korist, takó, da se ne sme nadalje prikrivati javnosti.

Na čelu okrajnemu glavarstvu postojinskemu je mož, kateremu se niso prav po volji vršile zadnje državno-zborske volitve; akoravno mu je odsvetoval

njegov predstojnik, mešal se je vendar v volitve, in ko je videl, da se vzlíc temu ne vrši zadeva po želji, spozabil se je tako daleč, da se je javno zakrivil razžaljenja časti (Čujte, čujte! na desnici), psoval je slovenske vodje v njihovem delovanju, psoval je tudi posamezne osebe.

Slovenski vodje sevėda niso mogli zahtevati zadoščenja, kajti nikdo ne bo sam od sebe rekel, da je vodja, toda druge osebe so iskale pomoči pri kazenskem sodniku, ki je okrajnega glavarja obsodil v globo, oziroma v zapor. (Čujte! na desnici.) Vzlíc temu pa še vedno okrajni glavar uraduje v tem okraju. (Čujte! na desnici. — Poslanec Vitezić: Comme chez nous! V Istri je ravno tako!) Vprašam, kakov vpliv morejo imeti kazenske razsodbe, katere mora večkrat izreči okrajni glavar, ako si misli kaznovanec: Jaz vendar nisem slabši od okrajnega glavarja. (Prav res! na desnici.) To je vzbudilo tako razdraženost v okraju, da se je smelo pričakovati, možu bodo odkazali drug delokrog.

Gospod okrajni glavar je tu na lastne troške skrbel za razburjenost v okraju, skrbi pa tudi premnogokrat za razburjenost na tuje troške. Malenkostij, ki tudi niso dostojne, ne bodem navajal iz njegovega delovanja, akoravno bi se nikakor ne smele dogajati pri uradniku, kateremu je mar dostojanstvo in službena stopnja, izpregovoriti pa hočem le nekaj besed o upravi gotovo mnogim gospodom znane postojinske jame.

Postojinska jama se oskrbuje na podlagi od poljedelskega ministerstva potrjenih in od poljedelskega ministra podpisanih pravil. V tem statutu so natanko označene pravice in dolžnosti upravne komisije. Jako važna določba teh pravil je, da mora komisija predlagati račune deželni vladi. Okrajni glavar pa že več let ni sklical nobene seje, komisija ne dobiva nobenih računov, tedaj tudi ni mogla nobenih predložiti. Ko so sklenili pri deželni vladi zadevo nekoliko pospešiti, sklicala se je v istini seja. Namen tej seji pa je bil, da bi pregovoril komisijne člane, naj podpišejo zapisnik seje, ki je bila že pred jednim letom. Nekateri so se tega branili, in posebno tega ni hotel storiti jeden, ki je tudi deželni poslanec, rekoč, da bo le tedaj podpisal, ako se pové v zapisniku, kdaj se je predložil v podpis. Ker pa s tem ni bil okrajni glavar in predstojnik upravne komisije zadovoljen, dostavil je dotičnik svojemu podpisu ob jednem leto in dan.

Dalje je zeló dragocena pravica upravne komisije, da določuje tarif za obisk jame ter dovoljuje olajševanja in prednosti v ozira vrednih slučajih. Tu pa postopa okrajni glavar s tako brezobzirnostjo, ki sploh označuje njegovo delovanje. Enkrat dovoljuje, ako pride večja množica obiskovalcev, znižano vstopnino, pri drugem obisku pa zopet ne, ako mu ne ugajajo vdeleženci itd. Z nastopnim, gotovo zanimivim dogodkom hočem označiti njegovo postopanje gledé vstopnin.

Pred blizu dvema letoma so prišli visoki angleški gostje z mornaričnim oddelkom v Trst. Hoteli so obiskati jamo. Marljivi okrajni glavar, katerega menda še nadleguje hrepenenje po redovih, hitel je v Trst povabit visoke goste k obisku ter naročil pri posestniku „Adelsbergerhof“-a — velikega hótela, ki je gotovo marsikateremu izmed Vas znan — visokim gostom primeren obed. Družba se je jako čudila gostoljubnosti okrajnega glavarja, toda morali so si jo dati dopasti, ker se je odločno izjavil okrajni glavar, da ne sprejme nobenega plačila. Okrajni glavar je moral konečno misliti na poravnanje računa — bilo je kakih 800 gld. Vedel pa ni prav, kdo naj plača; storil je nekaj zanimivih potov, toda brez vspeha; konečno je posegel v oskrbništvno blagajnico jame — ima namreč pravico nakaza — vzal 400 gld. in jih poslal lastniku hótela z nastopnim pismom (čita nemški): „Vaše blagorodje! V prilogi Vam pošiljam znesek 400 gld., s katerim želim imeti račun povodom“ — tu se navajajo gospóda, ki je bila navzoča — „poravnan. Prepuščam Vam, da me kot predstojnika upravni komisiji jame tožbenim potom pozovete za ostali znesek, ter Vas tu pismeno še enkrat opozarjam, ako bi Vam ne kazalo ustreči moji opravičeni in pravični želji, da bi bil neljubo primoran zoper Vas silo povračevati s silo (Čujte, čujte! na desnici. — Poslanec grof Lažansky: Turško gospodarstvo! — Poslanec doktor Vitezić: Zloraba uradne oblasti!), navajajoč Vam izmed svojih sredstev le to, da bodem vsem gostom „Adelsbergerhof“-a zabranil obisk v jamo. (Čujte, čujte! na desnici. Poslanec dr. Trojan: Lep okrajni glavar!)

Ako tedaj še danes ne poravnate zadeve, pričakovati smete, da bodo že v ponedeljek tržaški, ljubljanski in dunajski listi obsegali izjavo jamske upravne komisije v napominanem smislu. (Klici na levi: Aha! Grozno! Nasilstvo!) Potem se bo kmalu pokazalo, ali je bilo Vaše postopanje praktično. V Postojini, dne 5. novembra 1887.“

To pismo je bilo objavljeno v nekem listu, a ni vzbudilo one pozornosti, katero zaslužuje. Prašali so hóteliirja, kaj misli storiti na to izzivanje. No, pametni Francoz — ali prav za prav Švicar — je rekel: Odprtih mi je mnogo in gotovih potov, toda nastopil ne bodem nobenega, kajti našla se bo že priložnost, da bodo na višjem mestu zvedeli o tem nespodobnem postopanju uradnika, ki mora vendar varovati čast in koristi dežele, in ne dvojim, da bodo spoznali, v kakó napačnih rokah je uprava postojinske jame. Dostavil je, da Postojinčanje niti ne vedó, kaj imajo s postojinsko jamo.

Ko bi mi, ménil je, imeli kaj takega v Švici, obogateti bi moral ves kraj. Ne prihajalo bi na leto 3—4000 obiskovalcev, marveč 30—40.000 in ž njihovim denarjem bi bilo pomagano trgovini, malemu obrtu in kmetijstvu. Postojina pa, kraj brez vseh pomočkov in dohodkov, postati bi morala biser Krasa. Tako Švicar.

Poslavljam se od tega dejanskega dogodka, omenil pa bi vendar še dva slučaja uradnega delovanja tega gospoda, ker imata javno pravno korist.

Neki okrajnjčan je prišel nedavno v preiskavo. Ta okrajnjčan je bil tožnik v poprej napominani pravdi proti okrajnemu glavarju zaradi razžaljenja časti.

Pri volitvi sami, katero sem zgoraj omenjal, je nasprotoval okrajnemu glavarju.

Ta okrajnjčan je prišel tedaj v preiskavo. Priznavam, da je lahko ménil okrajni glavar, da ima po § 83. kazenskega pravnega reda pravico vedeti, da je okrajnjčan v preiskavi.

Toda mož ni bil zadovoljen s tem faktom, ki mu je bil itak znan, marveč je poslal dotičnemu okrajnemu sodišču noto, zahtevajoč, naj se mu natančno naznanijo okoliščine slučaja, dokazila, nagibi sumnje itd.

Okrajno sodišče si je mislilo, da to vendar ne gré in se nikakor ne vjema z načelom ločitve pravosodja od uprave, ako se povprašuje za take stvari, ter je prav dobro odgovorilo okrajnemu glavarju, da je državno pravdnništvo pristojno presojsati dokazila in vzroke sumnje, in da le tej oblastnji pristuje nadaljno postopanje.

Ne omenjal bi te zadeve, ko bi ne bila velike važnosti, kajti če se politični organi vtikajo na ta način v pravosodje, utegnulo bi biti to državnemu pravdništvu povod, da v stvari bolj kakor sicer postopa z vso strogostjo zakona, ker se hoče izogniti očitaniu, da gleda skozi prste. Ne rečem, da se je to tukaj zgodilo, ter navajam le dejanski fakt, da se je vložila zatožba in da jo je zavrglo še-le nad-sodišče.

Povdarjam pa, da sta ta in drugi slučaj, kateri bodem še navedel, že popolnoma rešena, da tedaj ne nasprotuje nobeni določbi, ako se o njej govori. (Konec slédi)

Politični pregled.

V Ljubljani, 30. marca.

Notranje dežele.

„Tagespost“ poroča: V prihodnjem zasedanju štajferskega deželnega zbora se bo predložil postaven načrt, ki bo izključeval mesta Maribor, Celje in Ptuj iz dotičnih okrajnih zastopov, da bodo tedaj zavzemala ono stališče, na katerem stoji sedaj Gradec nasproti okrajnemu zastopu.

Začetkoma se je nameravalo delegacije sklicati začetkom maja. Zaradi dolgotrajne razprave o orožni predlogi v ogerskem državnem zboru pa se je preložil rok na konec maja ali začetek junija, vendar pa ni nič določenega v tem oziru, kajti mogoče je celó, da se bodejo delegacije sešle še-le v jeseni.

Hrvatska regnikolarna deputacija je pričela predvčeraj posvetovanje svoje pod predsedstvom Vukotinovičevim. Prečitalo se je več vladnih dopisov manjše važnosti, ob enem pa se je predložila poravnava o načinu, kakó se bo v bodoče poračunovalo. Sklenilo se je, da se dá ta listina tiskati ter se je prihodnja seja napovedala na danes, soboto, ob 10. uri dopoludne. Seje se bodo nepretrgano vršile ter se bo že v tem zasedanju konečno sklenilo prvo poročilo. Poleg bana je bilo osem članov navzočih.

O preosnovi ogerskega ministerstva poroča „Pol. Corr.“: „Ostavka trgovinskega ministra grofa Szechenyi-ja se je že sprejela; njegov naslednik bo grof Julij Czapary, ki se je tudi že izjavil, da je pripravljen prevzeti trgovinski portfelj. Kdo bo novi pravosodnji minister, odločilo se bo jutri ali pojutrnjim (29. in 30. t. m.); skoraj gotovo bo postal načelnik temu ministerstvu Desider Szilagyi. Dognano je tudi že, da bo postal državni tajnik Weckerle finančni minister.“

Ogerski naučni minister Ozaky je ukazal vsem vodstvom srednjih šol, naj strogo pazijo na to, da se ne bo mladina vdeleževala izjav. Odredil je ob enem, da se mora pričeti stroga preiskava zoper vseučiliščne v Kološu, ki so se vdeležili demonstracij, ter je zapretil, da bo dal vseučilišče zapreti, ako se bodo ponavljale izjave in izgredi.

Vnanje države.

Državni svėtnik Vaziljević, katerega je poslalo srbsko regentstvo h kraljici Nataliji, se bo v kratkem povrnil v Belgrad. Kraljica mu je rekla, kakor poroča „Corr. de l'Est“, da nikakor ne namerava napravljati regentom ali ministerstvu zadreg; strinja se z vsem, kar se je gledé njene osebe sklenilo na podlagi ustave. Kakor piše „N. Fr. Pr.“, sprijaznil se je Milan že z mislijo, da bo prišla Natalija v Srbijo obiskat svojega sina. Minister notranjih zadev je namreč kralja Milana prepričal, da se na podlagi ustave ne more postavno prepovedati kraljici vhod v Srbijo. — „Wr. Allg. Ztg.“ se javlja iz Belegagrada: Vest, da bo prihoduje dni prišel črnogorski knez Nikita v Belgrad, se zopet preklicuje. Vzlíc temu pa velja srbsko-črnogorsko približanje za dognano in za prvi korak k vresničenju balkanske konfederacije. — Dne 27. t. m. se je ministerskemu совету konečno posrečilo, s prihranitvami znižati v proračunu primanjkljaj od sedmih na tri milijone dinarjev. — Kralj Milan se je večraj opoldne s posebnim vlakom odpeljal v Niš, potem pa odtod v Carjigrad, kjer bo góst turškega sultana. Regentje in ministerski predsednik so spremili kralja do Niša, potem pa so se vrnili nazaj v Belgrad. Dne 28. t. m., to je dan pred odhodom, je priredil turški poslanik v Belemgradu kralju na čast slavnosten obed, katerega so se vdeležili kralj Milan, regentje, ministerski predsednik in tuji poslaniki.

Bolgarski politik Cankov se mudí sedaj v Belemgradu, kjer ga je večkrat na odličan način sprejel ruski diplomatski zastopnik Persiani. Cankov bo ostal še nekaj dni v srbski prestolnici. Belgrajski politični krogi pripisujejo veliko važnost tem njegovim obiskom pri Persianiju. — Princ Ferdinand se je povrnil iz Plovdiva v Sofijo. Takoj po svojem prihodu je poklical k sebi pravosodnjega ministra Tončeva, ki je hotel odložiti svoj ministerski posel, ter ga je pregovoril, da bo še ostal v službi.

Minoli terek je priredil nemški državni kancler parlamentaren obed, katerega se je vdeležil tudi cesar Viljem. Cesar je prinesel seboj red radečega orla druge vrste, osebno ga izročil poslancu plem. Huene-ju, članu centruma, ter rekel pri tem, da ga odlikuje na takov način zaradi njegovih zaslug za vojaške zadeve v državnem zboru. „Post“ piše, da je to odlikovanje vzbudilo zaradi tega veliko pozornost v parlamentnih krogih, ker je to prvi slučaj, da se parlamentarne zasluge poplačujejo s podeljenjem reda. „Vossische Zeitung“ pravi: Centrum si je pridobil prvo mesto v vladarjevi naklonjenosti, namestu Windthorsta pa stojita tu na čelu pruska častnika Huene in Schorlemer; konservativno-klerikalna zveza je vlada bodečnosti. Kakor hitro pa postane centrum sposoben za vlado, prenehali bodo to biti narodni liberalci. — Z druge strani se iz Berolina poroča: Odlikovanje Huene-jevo je napravilo velik vtis v poslaniških krogih, prvič ker se je tudi prvi pot takó priznalo parlamentarno delovanje, drugič pa, ker zadeva označuje predrugačeno stališče centruma. Približanje centruma konservativni stranki vidno napreduje.

Nizozemski ministerski совет je sklical obe zbornici k skupni seji v 2. dan aprila, da jima poroča o nezmožnosti kraljevi gledé nadaljnega vladanja.

Švicarski stanovski совет je s 24 proti 13 glasovom potrdil enotno konkurzno postopanje za celo Švico. Štirje člani niso glasovali. Pripravljavna dela za ta postavni načrt so trajala deset let.

O položaju francoskega ministerstva se poroča: Vest, da so v kabinetu navstale razprtije, ni resnična. Ministerstvo bo izpolnilo svoj nalog do konca, ter tudi ni res, da namerava vlada zasedanje zbornice odložiti. Vlada bo sicer zahtevala, da se kolikor moč hitro reši proračunska zadeva, vendar pa ministerstvo ne bo stavilo zaupnega vprašanja, marveč se bo pokorilo zborničnemu sklepu.

Podpredsednik angleške zgorne zbornice, vojvoda Buckinghamski, je dne 27. t. m. umrl. — Vsi listi brez izjeme obžalujejo smrt Johna Brighta. Morley je rekel v spodnji zbornici: „Anglija je ž njim izgubila velikega govornika, jako modrega svetovalca in pristnega rodoljuba.“ John Bright je bil jeden izmed prvih ustanovnikov sedanje liberalne stranke na Angleškem. Porodil se je leta 1811 v grofiji Lancaster. Leta 1839 je nastopil prvi pot v javnem življenju. Do leta 1846 je živahno in vspešno deloval za prosto trgovino. Leta 1843 je bil voljen v Durhamu kot poslanec v parlament, leta 1847 so ga v zbornico poslali volilci v Man-

chester-u. Bil je vsigdar odločen prijatelj miru, protiv se je napovedbi vojske Rusiji, ter je s svojo zgovornostjo mnogo pripomogel, da se je leta 1854 odposlala k ruskemu carju deputacija, ki naj bi poravnala razprtije. V parlamentu je bil visoko čislán zaradi zmožnosti in poštenosti. Trgovinska pogodba s Francijo (1860) je bil velik uspeh zanj ter mu je dala prilóžnost, da je mogel brezozirno razviti svoj mirovni program na korist industriji in trgovini. Leta 1865 je prišel boj za volilno preosnovo. Agitacija njegova, ki je trajala štiri leta, je bila jedna največjih, kar jih je sploh videla Anglija. Z ognjevitó zgovornostjo je nastopal za volilno prostost in zoper zbornice parov. V Gladstone-ovem ministerstvu je bil načelnik trgovinskemu ministerstvu. Leta 1871 se je umaknil v zasebno življenje, a dve leti pozneje ga vidimo zopet v istem kabinetu, kakor tudi od leta 1880 do 1882 kot kancclerja za Lancaster. Sedaj pa je bil nasprotnik Gladstone-ovi irski politik, kakor je bil prej njen pristaš. Zadnja leta je bil član liberalnih unijoncev.

Dne 27. t. m. je v *rumunski* zbornici naznanil minister Rosetti, da bo parlamentu v kratkem predložil listino, s katero se dedni princ Viljem Hohenzollernski odpoveduje prestolonasledstvu na korist mlajšemu bratu Ferdinandu Hohenzollernskemu. — Vladni krogi se bojé, da bodo moldavski bojarji v Jašu priredili protidinastične izjave. Kakor se javlja iz Bukarešta, pripravljajo kraljevski hiši nasprotné stranke ugovor zoper proglašenje princa Ferdinanda Hohenzollernskega za rumunskega prestolonaslednika.

Izvirni dopisi.

Iz Prage, dne 25. marca. Ajaks in Thersites ali slovenski: vitez in burkež, tako primerjamo tu poslednja govora Liechtensteinovega in dr. Gregra v državnem zboru. Liechtensteinov govor sličen je veletoku, kojega valovi sicer tiho, a globoko šumé, govor dr. Gregra pa ni družega, nego pamflet. Iz vsake besede Liechtensteinovega govora videti je, da so bile globoko in jedrnato premišljene, da se ta plemenitaž zaveda velevážnega trenutja, pomena in odgovornosti in da bode govor njegov bodočemu zgodovinarju jednoč velevážen kulturni dokument, kajti knez Liechtenstein imel je pred očmi veliko, sveto stvar avstrijskih katoliških narodov.

Dober vtis učinil je tu govor č. g. kanonika Kluna, koji je vrlo ožigosal govor dr. Grégra in prijateljsko razmerje med nemško levico in mladočeskimi poslanci, ki so doslej s svojimi pojavi le nekako skrito stopali na dan.

Na vse odkritosrčne Čehe, koji vrhunec narodnega delovanja in politične ročnosti ne iščejo v bombastu nepremišljenih fraz in v spretnosti govorniške tehnike, učinil je govor dr. Gregra tak utis, da je vsak iz dna duše svoje vzkliknil: „Sreča za narod češki, da je veljavnost imena dr. Ed. Gregra v političnem oziru tako neznatna in malenkostna, da vylie raznim njegovim hrabrim poskusom ostanejo slednji brez škode in brez vspeha!“

Češki zgodovinarji dokazujejo, da ko bi bila katoliška stranka na Beli Gori propala in gospodstvo si osvojili Kalvinisti na Češkem, počenjali bi bili slednji slična barbarstva, kakor povsodi na Nemškem, kjer so najdražje spomenike in svetinje domorodnega cerkvenega umeteljstva na vse pretege uničili in ljud kovali v jarem suženjstva. Od potlačénja kmetске vstaje leta 1525. do konca sedemnajstega veka zavladalo je na Nemškem nečuvéno podjarmljenje ljudstva, v kojem bi ne bili prizanesli protestantovski knezi Češki. Ferdinand II. in III. izvrševala sta katoliško reformacijo v svojih deželah po načelih nemških reformatorjev: čegar je bila dežela, ta je tudi določeval vero podanikov, in k temu imela sta popolno pravo, kajti stara vera sv. Václava na Češkem nikoli ni izgubila zgodovinske pravice. Ona sta vero pradedov povsem oživila. Ako je smel vsak dobrodrug na Nemškem, koji si je s pomočjo Švedov prilastil kje kako posestvo, določevati vero svojih podanikov, imeli so pri nas Habsburžani tem večje pravo.

Dr. E. Gregr očital je opustošenje in iztreljenje češke dežele Liechtensteinovemu rodu; s kako pravico, to sam Bog vé. Tridesetletna vojna opustošila in odljudila je Nemško isto tako kakor Češko. Kamor je stopila švedska noga, ondi bila so upepeljena človeška bivališča in vsled najnovjših zgodovinskih raziskavanj bili so baš češki izseljenci, koji so vodili Švede na Češko ter jim pomagali zemljo češko pustóšiti in pokončati. Nikoli torej Liechtensteini, temveč Mansfeldi, Thurni itd. bili so največji sovražniki in gonobitelji dežele češke.

Češki izseljenci bili so Švedom vohuni in udavači, oni so je vodili od mesta do mesta, od gradu

do grajščine, ščuvajoč je zoper posestnike. Doslej se še nikjer niso vojskovali v rokovicah.

„Krieg ist Krieg,“ rekli so Prusaki leta 1866 na Češkem ter so jemali, česar so potrebovali. Da so se pred 200 leti vojskovali mnogo neusmiljeneje in bolj barbarski nego dandanes, tega vendar niso krivi ni habsburški rod ni liechtensteinski, ni cerkev ni jezuiti, niti katoliška duhovščina, še manj pa Liechtensteinov predlog.

Dr. Ed. Grégr je s svojim govorom v državnem zboru pokazal, da je ali zlomiseln hujskač, koji je vedel, česa in kako govori, ali pa velikanski ignorant, koji ni vedel, česa mu je prinesla slina na jezik.

Oba govora, Liechtensteinov in dr. Gregra, vložena sta od zadnje srede v zgodovinskem arhivu. Potomci Liechtensteinovega rodu ponašali se bodo po stoletjih s svojim prednikom, ki je imel pogum, vrlo in možato zagovarjati krščansko šolo; kako bodo pa potomci Grégrovega rodu sodili o govoru dr. Ed. Grégra — to vže dandanes naprej vé vsak pameten človek.

Je li tolmačil dr. Grégr pravo mišljenje Mladočehov, potem ni dvojiti, da ima narod češki v svoji lastni sredi svojega največjega sovražnika, pravo rakovino, izmeček nevercev in zveste zaveznike vseh čeških tlačiteljev. Ko bi se ne bili tako trudili rodoljubni duhovniki na Češkem, možno, da bi se danes nahajal dr. Grégr med Nemci, koji ga imajo vže tako v pestéh, in na kojem družega ni češki, nego to, da še govori češki. Bog vas obvaruj tudi na Slovenskem sličnih domačih „liberalnih“ hujskačev in komedijantov, kajti oni kopljejo narodu nov grob in pogubo!

Dnevne novice.

(Kranjska hranilnica.) Na prvem mestu današnje številke govorimo obširneje o tem prvem denarnem zavodu na Kranjskem. Dostaviti nam je, da je poleg 60.000 gl. za novo deželno bolnišnico in 20.000 gl. za zgradbo društvenega poslopja filharmoničnega društva, darovala še 24.370 gl., in sicer: Tukajšnji ubožnici 2500 gl., ljubljanski gimnaziji za revne učence 200 gl., kranjski 50, kočevski 100, novomeški 100, ljubljanski realki 200, učiteljišču 100, prvi mestni ljudski šoli 150, drugi 250, „Narodni šoli“ 200, nuuski šoli v Ljubljani 200, v Loki 100, protestantski šoli v Ljubljani 350, meščanski šoli v Krškem 50, šulvereinski šoli 100, šulvereinskemu zabavišču 150, filharmoničnemu društvu 600, „Glasbeni Matici“ 200, kat. rokodelskemu društvu v Ljubljani 200, Vincencijski družbi 400, deški sirotišnici 500, dekliški 200, strokovni šoli za lesno obrt v Kočevji 500, nemškemu šulvereinu za podporo nemške deške šole v Ljubljani 5000, strokovni šoli za lesno obrt v Ljubljani 1000, strokovni šoli za čipkarstvo 650, požarnim brambam v Št. Vidu nad Ljubljano, Žužemberku, Planini, Litiji, Šiški, Železnikih in na Brdu po 100, v Starem Trgu 70, Srednji Vasi in Koprivniku v Kočevji po 50 gl. itd.

(Imenovanje.) Računski revident gospod Lovro Haubitz v Ljubljani je imenovan računskim svetnikom in načelnikom pri računskem oddelku tukajšnjega c. kr. finančnega ravnateljstva. — Notarski kandidat gosp. Aleksander Hudovernik je imenovan c. kr. notarjem v Kranjski Gori.

(Na vinarski in sadjarski šoli v Grmu) je bil od 21. do 23. t. m. tečaj za vinarje, kako je treba nasajati nove vinograde z ameriškimi trtami in domače trte cepiti na ameriške. Pouka se je vdeležilo mnogo vinogradnikov, katerim je vodstvo podarilo 6000 ključev od ameriškkih trt.

(Slovensko gledališče.) Jutri je v dvorani ljubljanske čitalnice zadnja predstava v letošnji sezoni. Ponavljala se bode Blódekova opera „V vodnjaku“, katero je iz češčine preložil g. kapelnik Gerbič. Ker je zadnja predstava v vsakem-oziru ugajala občinstvu, nadejati se je obilne vdeležbe.

(Tržaški Sokol) je osnoval dramatični odsek. Odbor našega dramatičnega društva odposlal je vse do sedaj izišle zvezke „Slovenske Talijske“ v Trst, kjer se bode poučevanje opiralo čez poletje na „Priročno knjigo“ gospoda Josipa Nollija, v prihodnji zimi pa prevzame z dovoljenjem tukajšnjega dramatičnega društva gospod Borštnik teoretični pouk.

(Iz Polhovega Gradca) se nam poroča, da je bil včeraj izvoljen županom posestnik Jakob Sodnikar, svetovalci pa: Anton Zalaznik, Lovro Založnik in Tomaž Sušnik. — Koze so po župniji še vedno razširjene. V teku tega meseca

jih je umrlo 7 za kozami, med temi dve ženi. Dne 17. t. m. je nenadoma umrla 25 let stara gospodinja Marija Bernik. Zjutraj je bila še pri sveti maši. Ko je prišla domov, pala je mrtva na tla.

(Slovenska predstava v Idriji.) Igralni odsek narodne čitalnice v Idriji priredi dne 22. p. m. v c. kr. rudarskem gledališči slovensko predstavo „Vrbana Debeluharja“. Na gostovanje sta vabljena gospodičina Zvonarjeva in gospod Borštnik. Zanimanje za omenjeno predstavo je vsestransko.

(O volitvi v isterskih mestih) piše „Naša Sloga“: Tudi naši politični nasprotniki so razposlali poziv na italijanske volilce v mestih in trgovski zbornici v Rovinju, v katerem priporočajo dr. Rizzija v Pulju. Komentar temu pozivu je prinesla „L'Istrie“. Ponašajo se gospodje s svojo kulturo, bogastvom in italijaustvom isterskih mest, a ne morejo zatajiti straha in velike skrbi za uspeh prihodnje volitve. Vsa isterska mesta, piše imenovani list, so čisto italijanska, nepremagljiva trdnjava italijanstva v Istri, ter roti in prosi svoje verne, naj bodo složni in edini. Italijanski kandidat je bogat, umen, mlad, neodvisen in liberalen, ali sloge je treba, da nas ne iznenadijo hrvatski protivniki. — Vprašauje je, ali so isterska mesta res čisto italijanska; in če so, čemu tolik strah? V isterskih mestih je toliko hrvatske krvi, da je opravičen strah italijanski.

(Plzenski Hlahol) priredi jutri v mestnem gledališči koncert. Na programu ste tudi Lisinskega hrvatska „Stanak moj“ in Nedvedova slovenska „Slovo“, moški zbor s tenorovim solom. Ko so bili minolo poletje češki „Sokoli“ v Ljubljani, omilile so se jim toliko slovenske pesni, da jih prepevajo na koncertih in v pevskih društvih.

(Osebné vesti.) Č. g. Ivan Brezovar, kapelan v Naklem, je šel zaradi bolehnosti v začasni pokoj ter se nastanil v rojstvenem kraju, v Šmartinem pri Litiji. — Za pljučnico je nevarno zbolel č. g. Plevaneč Ivan, župnik v Soteski.

(Poljedelsko ministerstvo) vabi vse konjerejce, da mu naznanijo tekom meseca aprila žrebee, ktere hočejo prodati, ker hočejo državne žrebčarije, kolikor mogoče, preskrbeti z domačo rejo. Žrebee bodo ogledali zastopniki državnih žrebčarij ter po potrebi kupili.

Raznoterosti.

— Potres. Dne 27. t. m. se poroča „Nar. Nov.“ iz Stubice na Hrvatskem, da so tam v pretečni noči ob 2. uri 5 minut čutili močan potres, ki je trajal 6 do 8 (!) sekund. Smer od zapada proti iztoku.

— V Chicagu so postavili tovarno, v kateri se bo na dan izdelalo eden milijon podkev; to bodo dosegli s 65 stroji, katerih vsak bo izgotovil v eni minuti petstoinpetdeset podkev.

— Nasledki evropske omike v Japanu. Japanski mikado se je močno raztogotil nad višjim uradnikom ter mu je poslal zaradi tega sabljo za „harikiri“, t. j. da si mora prerezati trebuh. Ker je pa ta uradnik do tedaj vestno spolnoval svojo službo, poslal mu je prvi minister za dijamanti in drugimi dragocenimi kameni obsejano „častno“ a smrtno sabljo. Uradnik jo je spoštljivo sprejel, prišel domov, od tod v pristanišče, s pristnišča na ladijo in z ladijo srečno — v Pariz. Tu je prodal „častno“ sabljo za 150.000 frankov. Sedaj naj pa kdo trdi, da omika ne spametuje človeka!

Telegrami.

Dunaj, 30. marca. „Wiener-Zeitung“ objavlja začasni proračun za april in maj.

Pariz, 29. marca. Kakor poroča boulangistiško glasilo „Presse“, šli so včeraj poslanci Clémenceau, Bovier-la-Pierre in Arène k ministru notranjih zadev zahtevati, naj ukaže Boulangerja zgrabiti. — Zbornica bo bajé v torek obravnavala o izročitvi Boulangerja in drugih poslancev. Senat je potrdil z 207 proti 73 glasovom pravila o sestavi senata kot izrednega sodišča v slučajih zarot zoper varnost države. Postavni načrt se bo jutri predložil zbornici.

Auckland, 30. marca. Na Samoi je divjal grozen vihar. Nemške vojne ladije „Adler“, „Olga“ in „Eber“ in tri ameriške vojne ladije je zagnalo ob skalovje, ob katerem so se razbile. Štirje ameriški častniki, 46 pomorščakov, devet nemških častnikov in 87 pomorščakov je utonilo.

Berolin, 30. marca. Poročilo Reuterjevega izvestja o nezgodi nemških vojnih ladij pri Samoi uradno še ni potrjeno.

ZAHVALA IN PROŠNJA.

Knjižnici „podružnice sv. Cirila in Metoda za Beljak in okolico“ blagovolili so nadalje darovati p. n. gospodje: **Jos. Žtrovnik**, učitelj v Begunjah, 24 knjig, **Fran Oblak**, c. kr. poštni oficijal na Dunaju, knjige „Matica Slovenske“ za l. 1887.; **Šimen Stöckl**, knezo-škof. duh. svetovalec in župnik v Sent Lenartu pri sedmih studencih, 5 gl. za 5 iztisov knjig „družbe sv. Mohora“; **Jos. Apih**, profesor v Novem Jičinu, 7 lepo vezanih knjig; **Šimen Rutar**, c. kr. profesor v Ljubljani, 10 mark v zlatu. **Anton Gabron**, župnijski oskrbnik v Črni, 2 gl. — Nadalje je podarila slavna „Matica Slovenska v Ljubljani“ o priliki štiridesetletnice vladanja presvetlega cesarja Franca Jožefa I. 15 iztisov knjižice: „Zgodovina avstrijsko-ogerske monarhije“ in 2 iztisa krasne knjige: „Spomenik o šeststoletnici začetka habsburške vladavine na Slovenskem.“ Ob jednom nam je popraviti neljubo pomoto, ki se je bila vrnila v zadnji zahvalo. Ne gospa Magdič, ampak gospa **Ivanka Žiškova**, soproga g. dr. Žiška v Ormožu, podarila je naši knjižnici nad 100 lepih knjig. —

Vsem, ki so s svojimi darovi pripomogli, da se širi omika, krščanska in narodna zavest tudi mej zatiranimi in tlačanimi koroškimi Slovenci, bodi izrečena najprisrčnejša in najiskrenejša zahvala! Bog plati! Dovoljujemo si prositi še nadaljnjih darov; posebno dobro došle bi nam pesmi s sekiricami, da bi jih mogli izposojevati ali pa razdeliti mej naše vrle loške in šent-lenartske pevce.

Kdor more kaj storiti, prosimo ga lepo v imenu pravične naše slovenske stvari.

Za načelnništvo „podružnice sv. Cirila in Metoda za Beljak in okolico“

Matija Wutti,

načelnik podružnice in posestnik na Ločilu (pošta Riegersdorf).

Zdravko Kraut,

knjižničar in župnik na Brnici (Fürnitz).

Vremensko sporočilo.

Dan	Čas	Stanje		Veter	Vreme	Mokrina na 24 ur v mm
		zrakomera v mm	toplomera po Celsiusu			
29	7. u. zjut.	738.4	1.6	sl. zap.	jasno	0.00
	2. u. pop.	738.9	10.4	sr. vzh.	—	
	9. u. zveč.	737.1	2.5	brezv.	oblačno	

Srednja temperatura 4.8°, za 1.6° nad normalom.

Dunajska borza.

(Telegrafično poročilo.)

30. marca.

Papirna renta 5% po 100 gl. (s 16% davka)	83	gl.	75	kr.
Srebrna " 5% " 100 " 16 %	84	"	40	"
5% avstr. zlata renta, davka prosta	111	"	75	"
Papirna renta, davka prosta	99	"	80	"
Akcije avstr.-ogerske banke	893	"	—	"
Kreditne akcije	304	"	25	"
London	121	"	10	"
Srebro	—	"	—	"
Francoski napoleon.	9	"	57	"
Cesarski cekini	5	"	71	"
Nemške marke	59	"	17 1/2	"

Tržne cene v Ljubljani

dné 30. marca.

	gl.	kr.		gl.	kr.
Pšenica, hktl.	5	83	Špeh povojen, kgr.	—	64
Rež,	4	59	Surovo maslo,	—	80
Ječmen,	4	16	Jajce, jedno	—	1 1/2
Oves,	2	67	Mleko, liter	—	7
Ajda,	4	67	Goveje meso, kgr.	—	54
Proso,	4	33	Telečje	—	44
Koruza,	4	83	Svinjsko	—	46
Krompir,	2	41	Kostrunovo	—	36
Leča,	12	—	Pišaneec	—	7 1/2
Grah,	13	—	Golob	—	20
Fižol,	11	—	Seno, 100 kgr.	—	50
Maslo, kgr.	—	88	Slama,	—	2 3/2
Mast,	—	70	Drva trda, 4 mtr.	6	70
Špeh svež,	—	52	" mehka, " "	4	40

Zahvala.

Za vsestranske dokaze milega prijateljskega sočutja ob težki in prebitki zgubi naše predrage in nepozabljive soproge, ozioroma matere in hčere, gospe

Viktorije Boic roj. Žvanut,
trgovčeve soproge,

za darovane krasne vence, prečast. gg. duhovnikom iz Dolenje Vasi, Ribnice iz Nove Štife, gg. trgovcem in gospem in Dolenje Vasi in Ribnice in vsem drugim, ki so se v tako mnogobrojnem številu vdeležili pogreba, izrekamo natoplejšo zahvalo.

V Dolenji Vasi, 28. marca 1889.

Za obitelj Boic-Žvanut:

Tone Boic, trgovec,
soprog.

(1)

Prečastiti duhovščini in slavnemu občinstvu priporočam svojo bogato zalogo

klobukov in slamnikov

najnovejšega kroja in iz zanesljivo trpežnega blaga. Dalje imam v veliki izbiri vsakovrstne čepice po najrazličnejših cenah.

Sprejemam in izvršujem vsakovrstna

= krznarska dela, =

ter shranjujem kožuho vno čez poletje.

Spoštovanjem

Anton Krejči,

klobučar in krznar.

Kongresni trg št. 8 v Ljubljani.

Gg. dijakom dovoljujem prednostne cene. (15-1)

Prodá se:

- Das Buch der Erfindungen, Gewerbe u. Industrie, 78 zvez. gl. 12.**
- Handbuch der specialen Methodik von R. Niedergesäss, 38 zvezkov za gl. 4.**
- „Novice“ 1860—83, za gl. 6.**

Pisma pod: A. B. v Cerknico (Notranjsko) post. rest. (3-2)

Skladbe

r. **Gregorija Riharja**

dobivajo se še vedno v **Gosposkih ulicah št. 4.** (3-2)

Za pranje in popravljanje

vsake vrste

slamniov

se priporoča in tudi kožuho vno sprejema v shrambo čez poletje

Andr. Taškar,

krznar in popravitelj slamnikov.

Frančiškanske ulice štev. 8. Ljubljana. (2-1)

Priporoča svoje izdelke prečastiti duhovščini in p. n. cerkvenim predstojnikom po najnižji ceni v najnovejših in lepih oblikah. (7)

Na željo pošilja načrte in ilustrovane cenike. Staro orodje in posode jemlje v popravo.

Na prodaj je v **Dolu (Lustthal)**

lepa hiša v dva nadstropja
s posestvom vred

oboje vkup ali pa vsako posebej.

Hiša stoji na lepem prostoru poleg župnijske cerkve, je pripravna za gostilniško obrt ali za prodajalnico ter obseza dve veliki in dve majhni sobi, dve kuhinji, dve kleti in hlev za 6 glav. Poleg hiše je prostoren vrt deloma obsajen s sadnim drevjem. Vse zemljišče meri okoli šest oralov.

Natančneje pové posestnik **Franč Habjan** v **Dolu št. 24.** (3-1)

Gosp. G. PICCOLI-ju,

lekarnarju v Ljubljani.

Vinice na Dolenjskem, dné 12. jan. 1889.
Blagovolite mi poslati dvanajst steklenic Vase **osence za žolodec.**
Pohvalno omenjam, da je bila raba lasti poselnih 36 steklenic izvrsna. Bolniki raznih vrst so uživali osenco z najboljšim uspehom. Neka bolnica je bila že za smrt bolna, vsi so mislili, da mora v malo urah umreti; toda komaj je zavzela nekoliko kapljic esence, je že okrevala in čez nekoliko ur popolnoma ozdravela — med tem, da je bila poprej več dni že skoraj na smrti postelji. Esenca se tedaj zaradi njenega izvrsnega vpliva sama najbolje priporoča.
Z odličnim spoštovanjem
Jurij König, župnik.

Odlikovano: 1873, 1881.

Josip Deiller,

tovarna za cerkveno blago in razprodaja
— cerkvenih oprav —
na **Dunaji VII., Zieglergasse 27.**

Zastopnik **Franč Brückner.**

Proti gotovi naročbi se najtočneje izvršujejo vsakovrstne

cerkvene oprave

kot: kazule, pluviali, dalmatike, velumi, stole, baldahini, zastave itd., kakor tudi

celi ornati.

Koverte s firmo

Katoliška Tiskarna

po nizkej ceni.

Semena

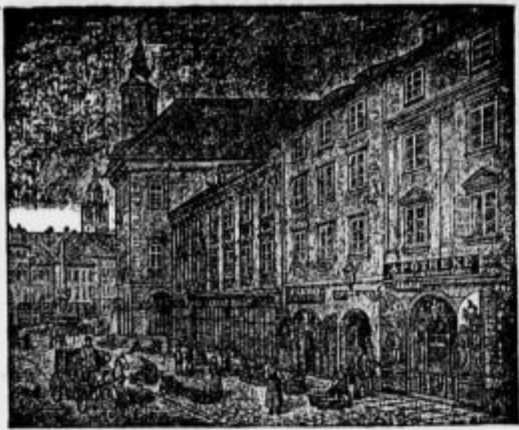
zanesljivo kaliva.

Velikansko peso, nemško in domačo deteljo, vsake vrste trave, ribniški krompir in fižol itd. priporoča po najnižji ceni

IVAN PERDAN
V LJUBLJANI.

(3-1)

Poštna naročila se hitro razpošiljajo.

Lekarna Trnkóczy,

zraven rotovža v Ljubljani
na velikem Mestnem trgu,

priporoča tukaj popisana najboljša in sveža zdravila. Ni ga dneva, da bi ne prejeli pismenih zahval o naših izbornih skušenih domačih zdravilih. Lekarne Trnkóczyjevih firm so: Na Dunaji dve (in kemična tovarna), v Gradi (na Štajarskem) ena, pa ena v Ljubljani. P. n. občinstvo se prosi, ako mu je na tem ležeče, da spodaj navedena zdravila s prvo pošto dobi, da naslov tako-le napravi: **Lekarna Trnkóczy** poleg rotovža v Ljubljani.

Marijacejske kapljice za želodec,

katerim se ima na tisoče ljudi zahvaliti za zdravje, imajo izvrsten vsepriporočeni vseh boleznih v želodec in so neprekosljivo sredstvo zoper: manjkanje slasti pri jedi, slab želodec, urák, vetrove, koliko, zlatenico, bljuvanje, glavoból, krč v želodec, bitje srea, zabasanje, gliste, bolezní na vrani, na jetrih in zoper zlato žilo. 1 steklenica velja 20 kr., 1 tucat 2 gl., 5 tucatov samo 8 gl.

Svarilo! Opozorjamo, da se tiste istinite marijacejske kapljice dobivajo samo v lekarni Trnkóczy-ja zraven rotovža na velikem Mestnem trgu v Ljubljani.

Cvet zoper trganje (Gicht),

je odlično najboljšo zdravilo zoper protin ter reumatizem, trganje po udih, bolečine v križi ter živih, otekline, otrpnele ude in kite itd., malo časa čez se rabi, pa mine popolnem trganje, kar dokazuje obilno zahval. Zahteva naj se samo „cvet zoper trganje po dr. Maliču“ z zraven stoječim znamenjem. 1 stekl. 50 kr. tucat 4 gl. 50 kr.

Če ni na steklenici zraven stoječega znamenja, ni pravi cvet in ga precej nazaj vrnite.

Planinski zeliščni sirop kranjski,

za odrasle in otroke, je najboljši zoper kašelj, hripavost, vratoból, jetiko, prsne in pljučne bolečine; 1 stekl. 56 kr., 1 tucat 5 gl. Samo ta sirop za 56 kr. je pravi.

Kričistilne krogljice

ne smeje bi se v nijednem gospodinjstvu pogreškati in so se že tisočkrat sijajno osvedočile pri zabasanju človeškega telesa, glavobólu, otrpnenih udih, skaženem želodec, jetrih in obistnih boleznih, v škatljah á 21 kr.; jeden zavoj s 6 škatljami 1 gl. 5 kr. Razpošiljava se s pošto najmanj jeden zavoj.

Zdravila za živino.

Štupa za živino.

Ta prav dobra štupa pomaga najbolje pri vseh boleznih krav, konj in prašičev.

Konje varuje ta štupa trganja po črevih, bežgavk, vseh nalezljivih kužnih boleznih, kašlja, pljučnih in vratih boleznih ter odpravlja vse gliste, tudi vzdržuje konje debele, okrogle in iskrene. Krave dobé mnogo dobrega mleka. Zametek z rabilnim navodom vred velja le 50 kr., 5 zamotkov z rabilnim navodom samo 2 gl.

Cvet za konje.

Najboljše mazilo za konje, pomaga pri pretégu žil, otekanju kolen, kopitnih boleznih, otrpnenju v boku, v križi itd., otekanju nog, mehurjih na nogah, izvunjenju, tišanju od sedla in oprave, pri sušeti itd. s kratka pri vseh vnanjih boleznih in hlab. Steklenica z rabilnim navodom vred stane le 1 gl., 5 stekl. z rabil. navodom vred samo 4 gl.

Vsa ta našeta zdravila se samo prava dobijo

v lekarni Trnkóczy-ja v Ljubljani

zraven rotovža

(25)

in se vsak dan s pošto razpošiljava.

Pošilja naročeno blago dobro spravljeno in poštine prosto

Visokočastiti duhovščini

priporočam se vljudno podpisani v napravo cerkvenih posod in orodja iz čistega srebra, kiškega srebra in iz medenine najnovejše oblike, kot

monstrane, kelihov, svetilnic, svečnikov

itd. itd. po najnižji ceni. Zadoljim gotovo vsakega naročnika, bodisi da se delo prepusti mojemu ukusu, bodisi da se mi je predložil načrt.

Stare reči popravim, ter jih v ognju pozlatim in posrebrim. Čč. gg. naročniki naj mi blagovole pošlati iste nefrankovane (21)

Teodor Slabanja,

srebrar v Gorici, ulica Morelli šte. 17.

Pošilja naročeno blago dobro spravljeno in poštine prosto

Na najnovejši in najboljši način

umetne

zobe in zobovja

ustavlja brez vsakih bolečin ter opravlja plombovanja in vse zobne operacije, — odstranjuje zobne bolečine z usmrtenjem živa

zobozdravnik A. Paichel,

poleg Hradeckega (čevljarskega) mostu, I. nadstropje. (32)

Tuji.

28. marca.

Pri **Matiču:** And. Gram-povčan, trgovski pomočnik iz Kranja. — Broziner, Tempes, Schnatz, Völk in Prigelhof, trgovci, z Dunaja.

Pri **Stonu:** Frančiška Jurca iz Postojane.

„THE GRESHAM“

zavarovalno društvo za življenje v Londonu.

Podružnica za Avstrijo:

Dunaj, Giselastrasse 1,

v hiši društva.

Podružnica za Ogersko:

Pešta, Franz-Josefplatz

št 5 in 6, v hiši društva.

Društvena aktiva dné 30. junija 1888	frank.	102,846,222-47
Letni dohodki premij in obresti	"	19,161,298-75
Izplačitve za zavarovalne in rentne pogodbe, za zakupnine itd. v dobi društvenega obstanka (1848)	"	207,158,040-—
V zadnji dvanajstmesečni poslovalni dobi vložilo se je pri društvu za novih ponudb, vsled česar iznaša v dobi društvenega obstanka skupni znesek vloženih ponudb	"	50,971,150-—
	"	1,561,757,680-—

Prospekte in tarife, na podlagi katerih izdaja družba police, kakor tudi obrazee za predloge daje brezplačno

glavni zastop v Ljubljani

(12-4)

pri

Gvidu Zeschko-tu

Tržaška cesta, št. 3.

Za čas stavbe

priporoča

Andrej Druškovič-a

trgovina z železnino, Mestni trg 10,

v velikem izboru in prav po nizki ceni okova za okna in vrata, storje za štokadoranje, drat in cveke, samokolnice, vezi za zidovje, traverze in stare železniške šine za oboke, priznana najboljši kamniški Portland- in Roman-cement, sklejni papir (Dachpappe) in asfalt za tlak, kakor tudi lepo in močno narejena štedilna ognjišča in njih posamezna dela.

Pri stavbah,

kjer ni blizo vode neobhodno potrebne vodnjake za zabijati v zemljo, s katerimi je mogoče v malih urah in majhnimi stroški na pravem mestu dobivati vodo; ravno tako tudi se dobivajo vsi deli za izkopane vodnjake, železne cevi in železolitni gornji stojali, kakor tudi za lesene cevi mesingaste trombe in ventile in železna okova.

Za poljedelstvo:

(13)

vsake vrste orodja, kakor: lepo in močno nasajeni plugi in plužna, železne in lesene brane in zobove zanje, motike, lopate, rezovnice, krampe itd.

Tudi se dobiva zmirom sveži dovski mavec (Lengenfelder Gyps) za gnojenje polja.

Franc Kokalj,

sobni slikar,

Rožne ulice šte. 21 v Ljubljani, se priporoča prečast. duhovščini in slavnemu občinstvu v izvrševanje vsakovrstnega

slikanja sob

po navadnem in tudi najfinejšem okusu. Dela izvršuje lično in trpežno v mestih, kakor po deželi po prav primerni ceni. (10--9)

Zobozdravnik

Schweiger

stanuje pri Maliču (hôtel Stadt Wien), II. nadstropje št. 23.

Ordinira od 1/2 10. do 1/2 1. ure zjutraj in od 2. do 5. ure popoldne.

Ob nedeljah in praznikih od 1/2 10. do 1. ure. (7)

Naznanilo in priporočilo.

Preč duhovščini, kakor slavnemu občinstvu izrekam svojo najteplejšo zahvalo za doslej izkazano mi zaupanje in se priporočam tudi v bodoče za izdelovanje vseh podobarskih in pozlatarskih del, kot: prenovljenja altarjev, tabernakeljnov, lee, kristnih kamnov in podob. Prenavijam vsake vrste okvire, križeva pota, sv. razpela, svečnike itd. Tudi na novo izgotavljam vsa ta dela v vsakem slogu prav okusno in trpežno.

V zalogi imam sv. razpela od 4" do 3', na križu in brez križa, s stojalom in brez stojala, pozlačena, slikane in iz trdega lesa. Kristusi so do 2 čevlja po 2" znarazen, 4, 6, 8, 10, 12" itd.

Cofi za svetilnice — za spodaj in zgoraj dobé se od 80 kr. do 8 gld. krogle za vrvi pri svetilnicah in svečnikih, palice za okvire (Goldleisten), slike itd.

Vsako delo izdelujem zanesljivo, dobro, in kar mogoče po nizki ceni. (6--5)

Franjo Toman,

podobar in pozlatar

v Ljubljani, sv. Petra cesta št. 4, v Mayerjevi hiši.

Jeden šop šagrin-usnja

od divje kože

gld. 6-50 in višje.

Velika zaloga najraznovrstnejšega usnja in čevljarskih potrebščin pri

Jul. Mojzesu

v Ljubljani: Židovska ulica št. 5, v Varaždinu: Frančiškanski trg 48.

Vnanja naročila izvršuje točno in pošlje po pošti ali železnici proti povzetju. (6-2)

Brata Eberl,

izdelovalca oljnatih barv, firnežev, lakov in napisov.

Pleskarska obrt za stavbe in meblje.

Ljubljana,

za Frančiškansko cerkvi v g. J. Vilharja hiši št. 4.

priporočata prečast. duhovščini in p. n. občinstvu vse v njih stroko spadajoče delo v mestu in na deželi kot znano rečno fino delo in najnižje cene.

Posebno priporočilne za prekupee so oljnaté barve v ploščevinastih pušicah (Blecbüchsen) v domačem lanenem oljnatem firnežu najfineje naribane in boljše nego vse te vrste v prodajalnah.

Cenke na zahtevanje. (3-3)

Brnsko blago

za elegantno spomladansko ali poletno obleko

v odrezkih po 3-10 m, to je 4 vatlje vsak kos, za

gl. 4.80 iz fine

gl. 6.— iz finejšo

gl. 7.75 iz izborno fine

gl. 10.50 nepresegljivo fine

pristine volne,

kakor tudi blago za zgornje sukne, s svilo pretkani „kamgarni“, poletno surovo sukno, blago za livree-je, pralno-pristno sukančno blago, fino in najfinejšo črno sukno za salonske oprave itd. razpošlila proti povzetju izneska kot poštna in solidna znana

tovarniška zaloga sukna

Siegel-Imhof
v Brnu.

Pojasnilo: Vsak odrezek je 3-10 m dolg in 136 cm širok, tedaj popolnoma zadostuje za popolno moško (15-7) obleko.

Tudi se pošilja, kolikor kdo zahteva na metre. Jamči se, da se pošlje blago natanko po izbranem vzoru.

Vzorci gratis in franko.

Razprodaja.

ANTON JENTL,

trgovec z manufakturnim blagom,

Špitalske ulice št. 6,

prodá vso svojo zalogo po zopetno znižanih cenah.

Priporoča posebno še raznovrstno jegerndorfsko blago, meliran, kariran in rudeč pristni barhent, tiskane kotone, volnate in svilnate rute, črni in raznobarni baržun (žamet) za okrašenje obleke, raznovrstne nogovice za gospe in otroke, istotako tudi veliko množino raznovrstnega manufakturnega blaga. (3-3)

Katoliška Bukvarna

v Ljubljani, Stolni trg št. 6

se priporoča za

naročila

vsakovrstnih

tù- in inozemskih časnikov, teoloških in drugih del.

Diseldorfske oljnaté barve v tubah.

Akvarelne barve mokre in suhe.

ADOLF HAUPTMANN,

prva kranjska tovarna

oljnatih barv, firneža in laka

Ljubljani.

Pisarna in zaloga: Šolski drevored 6 (semenišno poslopje). Filijala: Slonove ulice 10-12

priporoča slikarjem, dijakom, stavbenim in pohištvenim mizarjem, likarjem kakor sploh p. n. občinstvu svoje priznane izvrstne izdelke ter pošilja na zahtevanje cenilnike zastoj in franko.

Oljnaté barve v ploščevinastih pušicah le najboljše vrste, posebno pripravne za razprodajalce, po znižanih cenah; v dežah od 25 klg. naprej primerno ceneje.

Perstene, mineralne in kemične barve.

Kupovalcem večjih množin prednostne cene.

Vse vrste slikarskih in likarskih čopičev in slikarske patrone.

Zobolek, prašek in pasta za zobe

preč. oo. Benediktincev

opatiye Soulac (Gironde).

Dom MAGUELONNE, priyor.

Največje odlikovanje: dve zlati svetinji: Bruselji 1880, London 1884.

Iznajdeno leta 1373 po priyorji Pierre Boursaud.

Vsakanja raba zoboleka oo. Benediktincev (po nekoliko kapljic na vodi) ozdravi in zabrani gnjilobo zob, jih obeli in utrjuje; okrepuje in popolno ozdravi čeljusti.

Zares močno ustrežemo našim p. n. čitateljem, opozorujé na to starodavno ter prekorišno iznajdbo — najboljši in edini lek proti zobobolu.

Tvrška **SEGUIN** Bordeaux

(Francija)

Rue Croix de Seguey 106 & 108.

Ustanovljena leta 1807.

Dobiva se v vseh lekarnah in prodajalnicah dišav. (33)

Deller-jev

Edina zaloga in prodaja za vso Kranjsko pri

J. LININGER-ju

v Ljubljani, Rimska cesta 9.

radgonski

(24-4)

Najboljša namizna okrepujoča pijača.

Zanesljivo zdravilno sredstvo proti kataru v dihalniku, prehlajenju želodeca, zlati žili, protinu in glavobolu vsled prehlajenja (trganju).

najčistejši alkalični

Ne zamenjati z radensko kisló vodo.

kislec (kislá voda).